

Szűts Etele – Hegedűs Henriett – Kondákor Ferenc

@Kultúrkincs

Cikkünkben bemutatjuk a Forum Hungaricum Nonprofit Kft. által üzemeltetett és folyamatosan fejlesztett Magyar Nemzeti Digitális Archívummal (MaNDA DB¹) kapcsolatosan végzett közönségkapcsolati tevékenységünket és a témában szerzett tapasztalatainkat. Korábban egy kapcsolódó témáról szintén a *Könyv, Könyvtár, Könyvtáros* hasábjain² számoltunk be, akkor az aggregációs adatbázisunk archív képanyaiból összeállított virtuális kiállításaink publikálásának módszertanát mutattuk be.

A kezdetek

A központi hivatalok és a költségvetési szervek formában működő minisztériumi háttérintézmények felülvizsgálatával kapcsolatos intézkedésekről szóló 1312/2016. (VI. 13.) Korm. határozat³ 2017. január 1-től a kulturális javak digitalizációjával kapcsolatos, korábban a Magyar Nemzeti Digitális Archívum és Filmintézetre (MaNDA) bízott közfeladatok ellátásának folytatására a Forum Hungaricum Nonprofit Kft.-t (továbbiakban: Forum Hungaricum) jelölte ki. A szervezeti átalakulás mellett az aggregációs adatbázisunk, illetve a közgyűjteményi digitalizációs és egyéb szakmai tevékenységeink nyilvánosságának újjászervezése is a feladatunk lett. A MaNDA átszervezésekor az intézmény Facebook-oldala⁴ a Magyar Nemzeti Filmarchívumhoz⁵ került, ezért 2017 elején elindítottunk egy újat, és elkezdtük újraépíteni a követőink közösségét. Az új Facebook-oldalunk a *Kultúrkincs*⁶ nevet kapta, amely az első hónapokban pilot jelleggel üzemelt, és májustól jelent meg rajta rendszeres – a Digitálisarchívum-fejlesztési Osztály által – szerkesztett tartalom.

rabban használt keresőmotorok és a közösségi média segítségével. Annak érdekében, hogy az adatbázisunk tartalmát a keresőmotorok minél jobb aránnyal tudják megtalálni, több fejlesztést is végrehajtottunk. A legnagyobb keresőrendszerek – így a Google is – a HTTPS (Hypertext Transfer Protocol Secure) protokollt pozitív tényezőként veszik figyelembe a keresések rangsorolásánál, ezért elsőként elvégeztük az erre való átállást, aminek a használatával biztonságosabbá vált az oldalunkra történő belépés és a böngészés. Ezután az adatbáziselemek lapjai keresőbarát URL-t kaptak, és a rekordok címe is bekerült az URL-ekbe a következő formában: */tetel/idszam/rekord_cime*. Az ilyen felépítésű URL-ek nem csupán a keresőrendszerek szempontjából optimálisak, hanem egyúttal a felhasználókat is segítik a tartalmak azonosításában. Végezetül kialakítottunk egy *webhelytérképet*, ami egy XML-formátumban készített, naponta frissülő lista, amely információkat tartalmaz a webhelyen lévő oldalakról és az ezek közötti viszonyokról. Ezt a fájlt a Google és más keresőmotorok is beolvassák, hogy hatékonyabban térképezhessék fel a MaNDA DB-t.

Domain hitelesítése a Facebookon

Ahhoz, hogy az aggregációs adatbázisunk és a társaságunk hivatalos honlapja⁹ linkjeinek a Facebookon való megjelenését szerkeszthessük, szükség volt a domainünk Facebook általi hitelesítésére¹⁰. Erre olyan esetben van szükségünk, amikor az aggregációs adatbázisunk tételére mutató linkhez nem párosul előnézeti kép, vagy nem vagyunk elégedettek vele, és módosítani szeretnénk a megjelenő metaadatok – cím vagy leírás – egyikét. Ahhoz, hogy verifikáljuk a mandadb.hu domaint, a Facebook által ajánlott két lehetőség – DSN TXT- vagy HTML-fájl – közül, a HTML-fájl feltöltését választottuk. Első lépésként hozzáadtuk a Facebook vállalkozáskezelő felületén¹¹ a mandadb.hu tartományt, majd a Facebook által generált HTML-fájlt letöltöttük és elhelyeztük az oldalunk gyökérkönyvtárába. Ezt követően ugyanott, ahol a HTML-fájlt generáltattuk a Facebook-oldalunk számára, egy gombnyomással hitelesítettük domainünket. Egy tartományt egy oldalhoz lehetséges hozzáadni tulajdonosként, de amennyiben valaki több Facebook-oldalt működtet, vagy csak szeretnénk partnereinknek is megadni a linkek megjelenésének szerkesztési lehetőségét, engedélyezhetjük partner hozzárendelésével a tartományunkhoz, ehhez csupán a partner vállalkozásazonosítóját kell megadnunk.

Állandó és időszakos rovataink

Követőink számára a MaNDA DB aggregációs adatbázisban található több mint 180 partnerintézményünk közel 650 ezer kulturális örökségi eleméből válogatunk a következőkben ismertetett állandó és időszakos rovatainkban nap mint nap.

Hétfői lapszemle

A Hétfői lapszemle egy hetente megjelenő *jegyzet típusú bejegyzés*, amely a keszthelyi Fejér György Városi Könyvtár¹² által feltöltött *Keszthelyi Hírlap (1890-1938)* Hírek rovatából merít. 2018 februárjában tettük közzé első ilyen típusú posztunkat, azzal a céllal, hogy az adatbázisunkban lévő szöveges dokumentumok is szerepet kapjanak Facebook-oldalunkon. Mivel a jegyzet típusú bejegyzés elegánsabb megjelenési formát biztosít a hosszabb szöveges tartalmaknak, így annak ellenére döntöttünk e mellett a publikációs mód mellett, hogy tudjuk, a Facebook jobbára a fényképpel ellátott megjelenési formát részesíti előnyben. Jellemzően három-négy rövid szöveges hírt választunk ki egy adott számból, melyek feltehetőleg reprezentálják, hogy mi érdekelte a korabeli olvasótáborot. Érdekes megfigyelni, hogy bizonyos esetekben a ma megszokotthoz mennyire hasonló szerkesztési elv és fogalmazási mód jelenik meg a korabeli cikkekben. Máskor viszont az is gyakran előfordul – főleg balesetekről, halálesetekről szóló híreknél –, hogy a maitól eltérő módon már-már túlzó részletességgel számolnak be a történetekről a lap szerkesztői.

#Ezenanapon

Minden hétköznap 13:30-kor megjelenő *#ezenanapon* hashtaggel ellátott bejegyzésünk aktuális, aznapi évfordulóra, ünnepnapra, világnapra, egyéb akciónapra fókuszál. Egyik célja természetesen az aggregációs adatbázisunkba bekerült kulturális örökségi elemek előtérbe helyezése, másrészt összekapcsolása a témául szolgáló apropóval, legyen szó egy ismert, vagy éppen kevésbé ismert író, képző- vagy iparművész, színész, tudós születésének vagy halálának évfordulójáról, vagy valamilyen fontosabb, érdekesebb akciónapról.

#Areklámhelye

Szerdán délutánonként megjelenő *#areklámhelye* Facebookposzt-sorozatunk célja szintén a szöveges, többségében közkincsnek (Public Domain Mark – PDM) minősített dokumentumok bemutatása, mégpedig úgy, hogy nem az adott dokumentum – folyóirat, magazin, színházi műsorfüzet stb. – lényegi tartalma, hanem egy kisebb részlete, pontosabban egy grafikai elemekkel ellátott hirdetés vagy reklám kerül fókuszba, kiemelve annak megfogalmazását, ami 50-100 év elteltével igencsak eltér a ma megszokottól.

#Csoportoscsütörtök és #Építettkörnyezet

A Facebookos bejegyzések közül a kép típusú megosztások nagy népszerűségnek örvendenek, így az aggregációs adatbázisban található képek népszerűsítésére jelenleg ezt használjuk. A *#csoportoscsütörtök* keresőszó alatt csoportképeket,

tablóképeket és életképeket osztunk meg, míg az *#Építettkörnyezet* építészeti örökségünket hivatott bemutatni.

#Virtuáliskiállítás

A heti rendszerességgel készített tematikus virtuális kiállításainkkal kívánjuk az adatbázisunk kulturális örökségi elemeit olyan új kontextusba helyezni, ami nem jönne létre azok térbeli, jogi vagy formai tulajdonságaik miatt. Virtuális kiállításaink szombat délelőttöként jelennek meg a Facebook-oldalunkon, majd egy héten át, a következő megjelenéséig *rögzített bejegyzésként* található meg az oldal hírfolyamának elején.

#Képeslapamúltból

Vasárnap délutáni állandó rovatunkkal követőink különleges történeteket ismerhetnek meg a régi üdvözlőlapoknak köszönhetően: a múlt század embereinek néhol vidám, néhol szomorú, néhol igencsak őszinte, vagy nagyon is ismerős mindennapjaiba pillanthatnak be. Az utóbbi években hagyománnyá vált, hogy az adott évben megjelenő utolsó virtuális kiállításunkat ezen anizixoknak szenteljük.

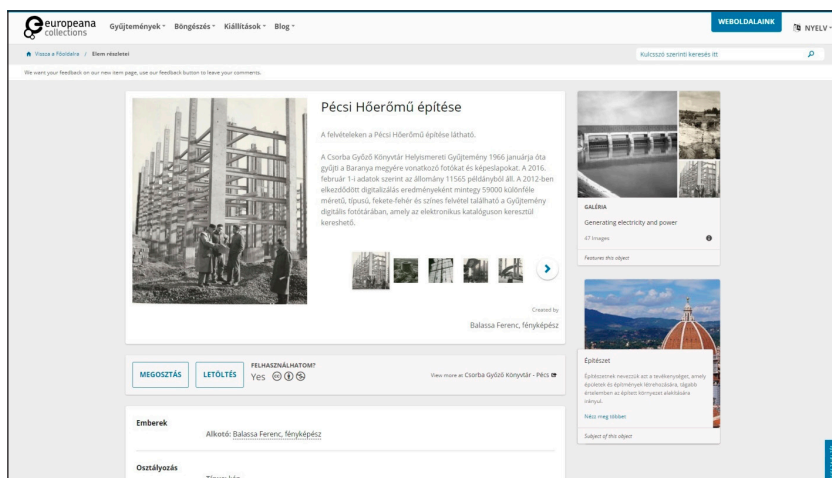
A Forum Hungaricum oldalon megjelenő cikkek

Facebook-oldalunk mellett a *forumphungaricum.hu*-n is rendszeresen jelennek meg tartalmaink, melyekben illusztrációként szintén szereplenek az aggregációs adatbázisunkba bekerült kulturális örökségi elemek. Az *Évforduló* rovat – nevéből adódóan – valamilyen jeles napról, a *Közkeincstár* rovat pedig uralkodókkal és fontosabb történelmi személyekkel, cselekedeteikkel foglalkozik. *A hely színei* cikksorozat a történelmi Magyarország korábban fontos védelmi funkciókat ellátó várait, történetüket, és az azokat egykor birtokló családokat mutatja be. *Elsüllyedt világok* rovatunk a XX. század vidéki életét jeleníti meg számos aspektusból, míg a *Tengerre magyar!* sorozatunk a magyar tengeri hadihajózás történetéből merít.

#Europeana

Az Europeana Alapítvány által akkreditáltan megbízható aggregátorként¹³ havi rendszerességgel továbbítunk kulturális örökségi elemeket a páneurópai archívumba. Az általunk feltöltött tételek az Europeana Collections¹⁴ felületén szabadon elérhetőek bárki számára, továbbá a hágai szerkesztők rendszeresen felhasználják őket illusztrációként az Europeana különböző tematikájú galériáiban (Galleries), virtuális kiállításában (Exhibitions) és az Europeana Blogon¹⁵. Természetesen ezekről az időszakos eseményekről is hírt szoktunk adni Facebook-oldalunkon. Abban az esetben, ha egy kulturális örökségi elemünk publikálásra került az Europeana valamelyik tematikus oldalán, az megjelenik az adott elemnél is. Például a *Generating electricity and power*¹⁶ elnevezésű Európa villamosenergia és ener-

giatermelésével kapcsolatos tematikus kiállításban a szerkesztők felhasználták a Csorba Győző Könyvtár *Pécsi Hőerőmű építése* című rekordot, amiről tájékoztatást is kapunk a rekord oldalán.

*A Pécsi Hőerőmű építése, Csorba Győző Könyvtár, CC BY-NC**

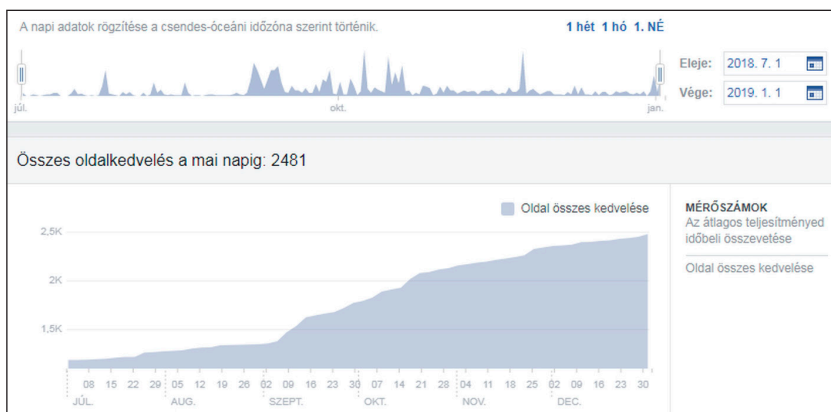
Szerzői jog és közösségi média

Az aggregációs adatbázisunkba feltöltött digitalizált tartalmak különböző szintű szerzői jogi védelem alatt állnak. A szerzői jogi kategóriákat minden esetben partnerintézményeink választják ki az általunk ajánlott licencközül. Alapvetően kétféle licenccsaládból – *Creative Commons*¹⁷ és *RightsStatements.org*¹⁸ – válogathatnak partnereink, amelyek megfelelnek az Europeana által javasolt licencköznek¹⁹. A közösségi felületeinken megkülönböztetjük a *mutató link* és a *digitális dokumentum* – kép, szöveg, hang, audiovizuális anyag, 3D-modell – közvetlen megosztásának szerzői jogi kezelését. A szigorú licencközökkel ellátott tételeink esetében csak mutató linket osztunk meg, nem módosítjuk, nem dolgozzuk át. Amennyiben nem linket, hanem egy konkrét dokumentumot osztunk meg az adatbázisunkból, minden esetben feltüntetjük a *mű címét*, az *adatbázisra mutató linket*, a *jogtulajdonos nevét* és a partnerintézmény által meghatározott *licencköz*. Még abban az esetben is ezt tesszük, ha az már nem esik szerzői jogvédelem alá, így például közkinccsnek minősül. Közvetlenül elérhető tartalmakat a *Szerzői jogi és személyiségi jogi tájékoztatónkban*²⁰ is szereplő *Szerzői jogvédelem alatt nem álló művek és a Creative Commons „Szabad licencköz” licenckategóriák* valamelyikével ellátott tételeinkből válogatva töltünk fel Facebook-oldalunkra.

* Forrás: <https://www.europeana.eu/portal/hu/record/2048128/370088.html>

Facebookos kiemelések

2018 második felében kísérleti jelleggel a Facebook-bejegyzéseinket különböző összegekkel és időtartamra kiemeltük, előrébb soroltuk. A kiemeléseknél lehetőség volt célzott beállításokra, például megadhattuk, hogy milyen életkorú felhasználók tartozzanak a kiemelt bejegyzések célcsoportjaiba, és milyen lokációval bírjanak. Továbbá megadtuk, hogy mekkora költségkerettel és hány napig legyen kiemelve az adott bejegyzés. Fizetni csak bankkártyával lehet, de lehetőség van forintban történő kiegyenlítésre is. A kiemelések menedzselésére és a számlák letöltésére a Facebook *Hirdetéskezelőjében*²¹ van lehetőség. Az egyes posztokat a kiemelési lehetőségeket kihasználva nem csak a Facebook- (*mobileszköz-)* hírfolyamban, de az *Instagram-képfolyamban* és az *Instagram-storyban* is elhelyeztük, valamint a *Messenger bejövő üzeneteiben* található hirdetési funkciót is használtuk. Ahogy az alábbi diagramokon is látszik, a kiemeléseknek köszönhetően jelentős növekedésnek indult az oldalkedvelések száma, valamint a bejegyzésekhez köthető aktivitás (kedvelés, hozzászólás és egyéb műveletek) gyakorisága. Az átlagos elérések számából jól látszik, hogy a kép típusú bejegyzések több reagálást, hozzászólást és megosztást indukáltak, de a hivatkozás típusú megosztások esetében több kattintást ért el a bejegyzés.

A Kultúrkinés Facebook-oldalt követők számának alakulása 2018 második felében

A hirdetési időszak után megvizsgáltuk a Google Analytics mandadb.hu domainen végzett látogatottsági méréseit. A kapott eredmények fényében elmondhatjuk, hogy nagyon hatékony volt a marketingtevékenységünk, ugyanis a kiemeléseknek, hirdetéseknek köszönhetően a MaNDA DB felhasználók száma közel 90%-kal, a munkamenetek (oldalmegtekintések) száma pedig több mint 81%-kal növekedett a korábbi adatokhoz képest.

A Kultúrkincs oldal bejegyzései elérésének növekedése

Összegzés

A kívülállóknak sokszor könnyűnek, szélsőséges esetben nem is „igazi” munkának tűnhet az intézményi „facebookozás”, viszont az utóbbi három évben szerzett tapasztalataink ennek határozottan ellentmondanak. Ugyanis egy rendszeresen frissített közösségi oldal nagyon hasznos tud lenni, hogy a tartalmainkat eljuttassuk a nagyközönséghez. Ez a tevékenység tagadhatatlanul időigényes, amire számos kulturális intézménynek nincs kellő mennyiségű vagy szakértelemmel rendelkező dolgozója. A Facebook keresőmotorja ráadásul folyamatosan változik, amihez az intézményi oldalak szerkesztőinek is alkalmazkodnia kell.

A Kultúrkincs oldalt a cikk írásakor 3.391 ember kedveli, és 3.560 ember követi. Amennyiben tevékenységeink iránt felkeltettük az érdeklődésüket, kérjük, kövessenek minket a [facebook.com/forumhungaricum/](https://www.facebook.com/forumhungaricum/) oldalon!

Jegyzetek

1. A Magyar Nemzeti Digitális Archívum kezdőlapja: <https://mandadb.hu> (2020.02.26.)
2. Kondákor Ferenc – Szüts Etele – Takács Eszter – Tompa Éva: *A MaNDA adatbázisban található virtuális kiállítások bemutatása.* = Könyv, Könyvtár, Könyvtáros, 26. évf. 2017. 10. sz. 16–19. p. https://epa.oszk.hu/01300/01367/00295/pdf/EPA01367_3K_2017_10_016-019.pdf (2020.02.26.)
3. 1312/2016. (VI. 13.) Korm. határozat a központi hivatalok és a költségvetési szervek formában működő minisztériumi háttérintézmények felülvizsgálatával kapcsolatos intézkedésekről: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A16H1312.KOR&txtreferer=A1600104.TV> (2020.02.26.)

